

Artur si
cavalerii
mesei
rotunde

Aici... Aici!... strigă poetul, făcând un semn cu mâna spre călăreți. Opriți-vă!
Caii negri ca smoala, strânși în zăbale, se opriră, lovind pământul cu copitele și nechezând.

Țărml aspru și dantelat – cu colți de piatră vineți ieșind din mare și o puzderie de insulițe zvârlite parcă de cineva de sus și risipite până-n larg – se cobora în acest loc. Și-o plajă prunduită mărunț și numai bună pentru acostat se arată deodată dintre stânci.

Era de dimineață, într-un ceas nu prea departe de amiază. Marea suna înăbușit din tobele ei nevăzute, ascunse în adânc. Și valurile jucăușe își repezeau cornițele de spumă, ca ale unor iezi neastâmpărați, până pe prund. Apoi, oftând ușor, se retrăgeau.

Grupul de călăreți venea de la Carhaix, castelul mândru, cocoțat, ca un cuib de vultur, pe promontoriul din Penmarch, unde se-afla pe acea vreme ducele de Bretania.

În frunte se găseau, de-altminteri, tânărul fiu al ducelui și cu poetul de la curte, un bărbat încă nu prea vârstnic, într-o haină portocalie, cu gulerăș îngust, de blană, și cu o harpă după umăr.

Câteva doamne îi urmau, iar șapte sau opt cavaleri le încadrau cu curtenie.

La o distanță nu prea mare, se-nvălmășeau pe cai de rând câțiva oșteni urmați de slugi, gata oricând la o poruncă.

Poetul îi călăuzea. Și-așa cum se găsea călare, le arată celor din jur plaja ivită dintre stânci.

— Aceasta este, seniori, plaja pe care am făgăduit să v-o arăt azi-dimineață. Aici au debarcat britonii¹, când au venit din insulă, după ce regele

¹ Vechii locuitori ai insulei britanice (Anglia propriu-zisă) se numeau britoni sau briți și erau de origine celtică. În secolul I al erei noastre, Britania a fost subjugată de romani. Britonii, mai cu seamă cei din regiunile muntoase ale Țării Galilor (Wales), au luptat din

Artur² a pierdut cea din urmă luptă. Fiindcă voiau să fie liberi, nu robi anglo-saxonilor...

El sări cel dintâi din șa. Apoi tinerii cavaleri. Iar aceștia le ajutară și pe doamne să se coboare, luându-le de pe cai, de mijloc.

O ceață tulbure, lăptoasă își târa pântecul pe mare, asemenea unui balaur.

Iarba se clătina pe dealuri. În depărtare se zărea un munte-nalt, având pe culme un turn străvechi și ruinat.

greu contra legiunilor romane. La începutul secolului al V-lea, romanii au părăsit țara. Britania n-a rămas însă multă vreme liberă. Curând au început invaziile triburilor germanice: ale saxonilor, care veneau din teritoriul aflat între râurile Elba și Rin, ale anglilor și ale iuților, din Danemarca de azi și îndeosebi din Iutlanda. Anglo-saxonii s-au purtat cu cruzime față de populația celtică locală, exterminându-i pe britoni, transformându-i în sclavi sau oameni dependenți, care munceau pentru ei și le plăteau tribut. Ca să-și păstreze libertatea, o parte din aceste triburi și-au părăsit țara. Au emigrat cu bărcile, din insulă, peste mare, ajungând până în Peninsula Armoricum, pe continent. (A se face deosebire între Țara Galilor, situată în vestul Angliei și Galia de pe continent – Franța de astăzi.) Britonii, stabilindu-se în Armoricum, au numit pământul acesta, situat la țărmul mării, între gurile Loarei și Senei, în amintirea țării părăsite de ei, Mica Britanie sau Britania. Este provincia Bretagne, la început ducat independent, apoi – prin căsătoria Anei de Britania cu Carol al VII-lea, în 1491 – unită cu Franța. În ce privește vechiul nume al peninsulei bretone: Armoricum, acesta însemna, în limba celtică, „țărmul mării“. La începutul acestei povestiri, imaginarul poet breton încearcă să evoce ascultătorilor săi istorica sosire a britonilor pe coasta de apus a Franței, în secolul al VI-lea, căutând chiar să indice unul dintre locurile de debarcare. Menționăm că în tot cursul povestirii vom folosi numele de Britania, pentru a desemna teritoriul actualei Anglii, și pe acela de Britania, când vrem să indicăm peninsula franceză.

² Britonii s-au apărat cu vitejie în fața atacurilor copleșitoare anglo-saxone (numite de obicei, în legende, numai saxone). Luptele au durat un secol și jumătate. Și chiar la capătul acestei perioade îndelungate, tot mai rămăseseră în partea de apus a Britaniei, în regiunile Wales și Cornwall, ca și în nordul Scoției sau în Irlanda, uniuni de triburi care s-au consolidat în principate și regate celtice neatârinate. Irlanda, de altfel, și-a menținut independența până la sfârșitul secolului al XV-lea. Lupta eroică, de apărare a libertății în fața năvălirilor anglo-saxone, a fost cântată cu mult patos de către barzii celți încă din secolul al V-lea. Poporul a întruchipat acest ideal de independență într-un personaj istorico-legendar numit Artur. Artur era simbolul eroismului, al spiritului de neatârinare, al demnității, onoarei, dreptății, cinstei și mult visatei măreții celtice. De aceea, barzii i-au acordat în cântece multe dintre însușirile zeului lor Gwydion. Deși un erou legendar, Artur are la bază un personaj istoric autentic. Acesta a fost căpetenia unei uniuni de triburi celtice, care a apărat cu curaj partea de vest a Marii Britanii (Wales) de năvălirile saxone. Istoricul Nenius, în *Historia Britonum* scrisă probabil pe la sfârșitul secolului al VIII-lea sau începutul celui de-al IX-lea, confirmă această realitate (ce e drept, contestată de alții). Domnia lui Artur este plasată, după unele păreri, între anii 450-475, după altele, între anii 516-537 (542?). Încă din primul an al domniei are o mare biruință asupra saxonilor. Urmează alte lupte. Iar moartea i-ar fi survenit în Cornwall, de mâna nepotului său Mordred, care-i trădase pe britoni și se aliase cu

Slugile puseră covoare. Se așezară toți pe țărni. Și fiul ducelui rosti:

— Ne-ați promis, nobile poet³, nu numai să ne arătați locul unde au debarcat strămoșii când au venit din insulă, ci să ne povestiți, de-asemeni, câte ceva despre Artur și despre cavalerii lui.

Poetul se-așeză pe-o piatră. Un slujitor i-aduse harpa⁴.

Era o harpă nu prea mare. Dar rama ei de lemn dreptunghiulară – doar puțin arcuită sus – era bătută în argint.

— Cântați, preanobile poet, stăruie fiul ducelui.

— Sunt multe secole de-atunci. Rege-al britonilor era tânărul Uther Pendragon. Și, deși tânăr, Pendragon luptase cu neînfricare contra celor care-ncercau să-i năpădească țărniurile.

Și avusese Pendragon izbânzile acelea toate fiindcă știa să prețuiască sfaturile celor bătrâni și-nțelepciunea barzilor.

dușmanii. În cântecele barzilor și în legende, aceste modeste date istorice au căpătat însă proporții extraordinare. Artur a fost înfățișat nu ca șeful unei uniuni locale de triburi celtice, ci ca un mare rege al insulelor britanice, căroră el le asigurase libertate deplină, nimicindu-i dușmanii și ajungând, cu cavalerii săi, până în țările scandinave, în Franța, în Italia etc. Cade însă și el până la urmă, dar lovit de trădare. În imaginația poporului, Artur nu moare. Ci, rănit numai, este dus în Avalon – o insulă a zânelor din mijlocul Oceanului – unde el așteaptă clipa cea mai potrivită să se întoarcă, spre a reface imperiul și gloria de altădată a celților.

³ La niciun alt popor din Europa vestică se pare că nu au fost onorați poezii-cântăreți mai mult decât la celți. Aceștia se numeau barzi și formau un fel de castă privilegiată, venerată și protejată de legi. Celții credeau că barzii lor primeau de la zei niște însușiri deosebite, având chiar uneori puterea să facă farmece, spre binele poporului lor. În afară de aceasta, barzii erau socotiți păstrătorii tradițiilor populare. Datorită lor s-a perpetuat spiritul eroic de luptă împotriva invadatorilor. Fiind socotiți instigatori la revoltă, romanii au încercat de altfel să-i distrugă, dar ei au fost ascunși și apărați de popor, îndeosebi în regiunea Wales, în Scoția și în Irlanda. Așa se explică faptul că îi găsim pe barzi în Irlanda până la sfârșitul secolului al XVII-lea, iar în Scoția până la mijlocul secolului următor. Moștenitorii barzilor celți – poezii-cântăreți din Bretania – se bucurau, de asemenea, de o trecere deosebită, atât în mijlocul poporului, cât și al mării nobilimi.

⁴ Poezii bretoni, cei populari (jonglerii), cât și cei nobili, cavaleri (numiți în nordul Franței truveri, iar în sud, trubaduri), au preluat de la barzi și instrumentul muzical numit harpă. Se pare că harpa a fost adusă întâia oară în Irlanda din Egipt. (Între Egipt și lumea celtică au existat legături de negoț, încă din cele mai vechi timpuri.) De la irlandezi, harpa s-a răspândit în toată Britania, în țările scandinave, la germanii de miazăzi, în Franța etc. Harpele erau de mai multe mărimi, dar toate aveau coardele de lungime inegală și se cânta la ele, ca și astăzi, cu degetele de la ambele mâini în același timp. De asemenea, erau harpe cu rame simple, de lemn, sau unele – adevărate bijuterii – cu rame din metale prețioase, de argint sau de aur, și împodobite cu pietre nestemate.

Cine mai poate azi să vadă în viitor cum vedeau barzii în vremurile de demult? Cine mai știe și mai poate să cânte azi cum cântau ei?

Iar dintre toți barzii aceștia cel mai de seamă a fost Merlin⁵.

— Merlin era fiu de zeiță... îndrăgostită de un demon... spuseră-ncet câteva doamne.

— Când a crescut ceva mai mare, a plecat să cunoască lumea. A trecut munți, câmpii și ape și-a ajuns la o peșteră, unde se adunau toți barzii în zilele când înverzeau stejarii din Britania, urmă poetul povestirea.

Merlin a ascultat acolo vechile cântece britone. Le-a ascultat zile și nopți. Și-a citit dintr-o carte veche, scrisă cu litere de aur de Ossian, marele bard.⁶

Din carte și din cântece, învățăcelul a-nțeleș mai mult decât toți ceilalți tineri care erau în peșteră. A-nvățat să citească-n stele și să ghicească viitorul și gândurile oamenilor.

Iar într-o zi, când s-a trezit, și soarele scâlda-n lumină grota și falnicii stejari foșnitori de pe malul mării, Merlin avea la gât un lanț din veriguțe de aramă, de care atârna o stea din aurul cel mai curat, și-n brațe mângâia

⁵ Merlin descinde, ca și alte personaje ale legendelor arturiene, direct din mitologie (bardul-magician Myrddin). El cunoaște toate științele, știe să vadă în viitor, poate să le învețe și pe zâne meșteșugul de a face farmece (până ce va cădea el însuși pradă uneia dintre zânele instruite de el). Pe lângă darul magiei, pe care și-l folosește aproape exclusiv în slujba regelui Artur, și al mitului pe care acesta îl reprezintă, Merlin are și darul inspirației, fiind considerat un fel de Orfeu celtic. El poartă pe deget inelul de logodnă cu zeița Inspirației și în brațe o harpă de argint. Cu timpul, gravitatea cu care era privit Merlin în cântecele barzilor celți începe să se piardă, și el devine, în unele legende, eroul unor întâmplări pline de haz.

⁶ Ossian – fiul unui rege celt independent, pe nume Find-Fingal, a cărui domnie este plasată în secolul al III-lea în ținutul Morven – se pare că a fost unul dintre cei mai însemnați barzi. În Țara Galilor, Scoția și Irlanda, se mai pot vedea și astăzi niște grote, numite ale lui Ossian, în care se spune că ar fi locuit faimosul bard, împreună cu învățăceii săi. Tot acolo pretind unele tradiții că Ossian și-ar fi scris sau dictat unui învățăcel poemele. Despre această presupusă carte se amintește în povestirea noastră. Cunoscând vechile cântece și legende celtice ajunse până în zilele sale, învățătorul scoțian James Macpherson a scris în anul 1763 așa-numitele *Opere ale lui Ossian (The Works of Ossian)*. Deși create de el însuși, pe motive tradiționale, Macpherson a pretins că opera sa reprezintă numai traducerea poemelor originale ale lui Ossian. În jurul acestor scrieri au fost dispute înverșunate, unii susținând originalitatea poemelor, alții contestând-o. Adevărul s-a dovedit până la urmă. Dar opera lui Macpherson, având calități remarcabile, a produs o puternică impresie asupra celor mai mari scriitori din Europa, precum Goethe, Herder, M-me de Staël, Chateaubriand, Byron, Lamartine și Pușkin. Despre împăratul Napoleon se spune că citea și recitea cu pasiune aceste poeme. În poeme sunt cântate faptele glorioase ale regelui Fingal și ale ostașilor săi, care au murit apărându-și țara, și se deplânge lipsa de curaj și micimea sufletească a celor care l-au succedat.

o harpă făcută toată din argint, pe ea cu pietre de smarald, cum nu se mai văzuse încă, și poate nu s-o mai vedea.⁷

Merlin porni atunci să cânte, și glasul lui răsunător vesti că se va naște-un prunc în castelul lui Pendragon. Și-acesta îi va birui pe dușmanii britonilor.

Iar barzii înțeleseseră că tânărul fusese-ales de zâna Inspirației să fie primul dintre ei și că fusese dăruit și cu puteri vrăjitoarești.

Îi puseră eșarfa-albastră – pe care-o purtau vrăjitorii peste umăr și peste mijloc – și o cunună de mesteacăn, de prinț al barzilor regali.

Merlin făcu apoi un cerc în fața grotei cu un băț. Puse o piatră-n acest cerc și, făcându-se nevăzut, ajunse-n câteva clipite înaintea lui Pendragon.⁸

Pendragon se găsea în luptă cu ducele de Tintagil, ce-ngăduise ca saxonii să debarce pe-un țărm de mare aflat în stăpânirea lui.

Merlin, cu darul ce-l avea, făcu să se încheie pace pentru câteva săptămâni, iar ducele de Tintagil să fie invitat de rege cu doamna sa la un ospăț.

Soția ducelui, Igraena, avea un păr cum e mătasea și-un zâmbet ca al primăverii.

Și-n timp ce se dănțuiau, Merlin aprinse o făclie într-un ungher întunecos, iar inima lui Pendragon, atât de rece până-atunci, se încălzi pentru Igraena. Ba, profitând de un prilej, regele îi mărturisi că o iubește și nu poate să mai trăiască fără ea.

Auzind vorbele acestea, Igraena se-nroși la față și ducele de Tintagil – crezând că doamna-i e bolnavă – o întrebă ce s-a-ntâmplat. Ea se împurpură mai tare. Și, fiind femeie credincioasă, îi spuse soțului său totul.

Ducele, mâniat la culme, porunci doamnei și suitei să îl urmeze și să plece, pe dată, toți de la ospăț.

Această faptă, nu frumoasă – cu care și-a-nceput Merlin meșteșugul de magician – n-a fost de nimenea lăudată. Dar tainele vrăjitoarești sunt anevoie a le cunoaște. Și astăzi n-am putea pricepe de ce Merlin și-a oprit ochii asupra doamnei ducelui, și nu asupra alteia. Fiindcă femeii erau pe-atunci, la curtea regelui, destule, și toate mândre, pe alese.

⁷ Steaua semnifica la celți darul profeției, iar harpa era simbolul inspirației.

⁸ Mitologia celtică se aseamănă, din unele puncte de vedere, cu cea greco-romană. Găsim, de pildă, același interes pentru întâmplările miraculoase: transformări, dispariții și apariții neașteptate. Pădurile și lacurile sunt populate cu zâne, genii ale apelor – un anumit fel de nimfe zeițe – uriași, pitici etc., etc. În plus, există vrăjitori – unii buni, alții răi. Literaturile engleză, franceză și germană și-au însușit multe din aceste elemente ale mitologiei celtice. În această privință am da ca un exemplu elocvent numai elementele mitologice celte care se găsesc în creația celui mai mare scriitor anglo-saxon, William Shakespeare (vezi, bunăoară, *Visul unei nopți de vară*, *Macbeth* etc.).

Și, cum-necum, lui Pendragon alta nu i-a mai trebuit, în afară doar de Igraena.

Bineînțeles că după asta războiul a reînceput. Ducele și-a ascuns soția în castelul său Tintagil și el însuși s-a tras cu oastea în alt castel, la Terrabil.

Și fiind atât de-ndrăgostit, regele Uther Pendragon l-a chemat pe Merlin la el și l-a rugat să-i dea o mână de ajutor, ca s-o câștige pe doamna de la Tintagil.

Merlin a surâs mulțumit.

Totul se petrecea întocmai precum pusese el la cale.

— Sir Uther, i-a spus regelui. Chemându-mă, ați făcut bine. Din câți pot face vrăji pe lume, eu singur pot să vă ajut ca să pătrundeți la Igraena, și ea însăși, de bunăvoie, să vă încolăcească gâtul cu brațele-i albe și moi. Altminteri, nimeni n-ar fi în stare să ia castelul Tintagil, căci zidurile-i sunt prea tari. Însă vă cer și eu în schimb...

— Orișice-ar fi, eu îți voi da, s-a bucurat mult Pendragon.

— Vă cer, a repetat Merlin, ca primul prunc pe care-l veți avea de la preanobila Igraena, să mi-l dați mie să vi-l cresc. Și să aveți încredere în bardul vostru vrăjitor. Cât veți trăi să nu-ntrebați unde va fi acest copil și ce se va-ntâmpla cu el. Destinul său va fi măreț...

— Alt preț nu poți să-mi ceri, Merlin? l-a întrebat regele Uther.

— Prețul nu-i hotărât de mine. Vi-l cere chiar viitorul țării și al poporului briton. Anglii, și iuții, și saxonii, cu bărcile lor ascuțite, vă dau târcoale ne-ncetat. Voi nu-i vedeți cum ne-nconjoară, ca lupii stâna-n miezul iernii, ca să ne verse sângele?

— Bine, Merlin. Să fie astfel, dacă tu crezi că se cuvine... a glăsuțit regele Uther. Și pe Igraena când o văd?

— O veți vedea în noaptea asta. Dați ordin cavalerilor ca să atace Terrabilul – unde se află ducele, alături de saxonii lui – cu cât mai multă violență și să dureze luptele, dacă se poate, până-n zori.

— Așa voi face! s-a-nvoit regele Uther Pendragon, mistuit de dorința sa de-a o-ntâlni pe ducesa.

Și luptele au reînceput cu o-ndârjire fără seamăn.

Între timp, bardul-magician a făcut niște semne-n vânt, a luat o ramură de pin și a înfipt-o în pământ. Și-a scos din deget un inel. L-a dat regelui Pendragon și i-a cerut să se gândească la înfățișarea ducelui, dușmanul său din Terrabil.

Cum și-a pus regele inelul, gândindu-se la-nfățișarea dușmanului din Terrabil, chipul i s-a schimbat îndată. La fel și trupul, hainele, ba chiar și sabia, și calul, și vorba, și mișcările. Regele Uther Pendragon s-a prefăcut numaidecât în ducele de Tintagil.

Merlin l-a dus lângă un lac, iar regele, oglindindu-se, s-a minunat nespuse de mult de-această vrajă a lui Merlin.

Apoi, călare, a pornit către castelul Tintagil. Acolo, cum se înțelege, străjile-ndată i-au deschis, crezând că-i însuși ducele. Regele a pătruns în curte, a urcat scările în fugă. Și, fără să mai stea pe gânduri, a deschis ușa la iatacul în care se afla Igraena.

Ea sta visând lângă fereastră, ținând o harpă mică-n mână. Și prin fereastră se zărea doar o fâșie subțirică de cer catifelat, albastru, pe care stelele clipeau.

— Sir Tintagil? s-a mirat ea, căci îl știa la bătaie. Cum ați venit? Nu vă luptați? Cum ați ieșit de sub asediu? Regele Uther Pendragon și-a retras oare cavalerii?

— Nu. Nu, Igraena, a rostit cu răsuflarea-ntretăiată falsul duce de Tintagil. Dar am venit, luptând cu lancea, pentru că dorul mă ardea să vă cuprind din nou în brațe. Iar saxonii m-au ajutat să pot ieși de sub asediu. Veniți și-ncolăciți-mi gâtul cu brațele. Atât aștept...

Ducesa, după cât se spune, nu-l iubea mult pe soțul său, și prietenia cu saxonii nu i-o încuviința deloc. Dar fiind soție preasupusă, s-a îndreptat spre domnul ei și i-a încolăcit grumazul, mai blândă ca o mielușea.

De dimineață, falsul duce și-a luat rămas-bun de la doamna din Tintagil și a plecat.

Merlin îl aștepta pe câmp, cântând din harpa lui măiastră.

Ascultând cântecul acesta, a știut Uther Pendragon care e drumul cel mai bun, pe unde se putea feri de cavalerii ducelui și mai cu seamă de saxoni.

Pe malul unui râuleț, Merlin și Uther s-au oprit. Regele i-a înapoiat bardului-vrăjitor inelul. Acesta l-a stropit cu apă. A spus apoi niște cuvinte, din care Uther n-a-nțeles decât că-i rostea numele. A scos, la urmă, o oglindă. Regele s-a privit în ea. Și-așa, uitându-se-n oglindă, a văzut cum i se schimbau ochii și trăsăturile. Și s-a făcut iar Pendragon.

Și-acum mai trebuie să spun că ducele de Tintagil murise-n seara din ajun – cu patru ore înainte ca regele să fi ajuns lângă frumoasa lui Igraena. Murise la primul atac, lovit cu-o lance în grumaz de-un cavaler al regelui.

Vă-nchipuiți cât s-a mirat doamna Igraena, auzind că ducele a fost răpus încă de la lăsarea serii... și totuși la ea a venit cu patru ceasuri mai târziu.

După această întâmplare – mândra Igraena rămânând văduvă fără apărare, și regele neavând soață – au sosit niște pețitori la castelul din Tintagil. Și au cerut-o pe Igraena să fie, în Britania, doamna lui Uther Pendragon.

Cu pețitorii se dusesse și bardul-vrăjitor Merlin. El trebuia să o convingă. Ce i-o fi spus nu se mai știe. Dar pețitorii s-au întors cu mare zarvă la castel, ca să-i vestească regelui răspunsul bun din Tintagil.

S-a făcut nunta și-au trecut lunile câte se cuvin. Doamna Igraena i-a născut cel dintâi prunc soțului ei.

Era un băiețel vioi, cu niște ochi licăritori, de culoarea oțelului. Pe cap avea un păr roșcat, ca frunza de mesteacăn toamna.

Au vrut să-i dea o jucărie, dar el a cerut sabia. A prins-o bine de mâner și-a ridicat-o drept în sus, parcă era un bețișor.

Igraena s-a înfricoșat.

— Ce prunc i-acesta? a zis ea. Are putere de bărbat!

— Nu știu cum e, i-a răspuns Uther, însă copilul e promis mai înainte de-a se naște. Și astăzi trebuie să-l dăm.

— N-am să vi-l dau, a spus Igraena, și lacrimile i-au țâșnit din ochi, ca apa din fântână. Vreți să mi-l luați, pricep prea bine, fiindcă-i al lui Tintagil.

— Nu! Nu-i al lui! a grăit Uther. Este al meu. Și iată cum...

Și regele i-a povestit cum a sosit el la castel, atunci, în noaptea bătăliei, cu-nfățișarea ducelui, și cum, drept preț pentru aceasta, a promis că-și va da copilul unui vestit bard-magician. Acum acel ce-l ajutase a venit ieri să-și ceară prețul și nu-l mai poate amâna decât călcându-și vorba dată. Și vorba nu și-o va călca... căci i-ar putea pândi primejdiile din partea vrăjitorului. Și apoi, ca s-o liniștească, i-a povestit cum prezisese Merlin că flăcăiașul lor va împlini niște isprăvi fără de seamăn pe pământ, luptând pentru Britania.

— Dac-i așa, a zis regina, cu lacrimile șiroind, înțeleg c-am să-mi pierd copilul și că nu-l voi mai revedea. Cel puțin hai să-i dăm un nume. Ca astfel să mi-l strig în gând, când o să mă cuprindă dorul de bietul băiețaș pierdut.

— N-avem, iubita mea Igraena, după făgăduiala dată, nici măcar dreptul să-i alegem numele pe care l-am dori. Numele său a fost ales.

— A fost ales? Fie și-așa... a hotărât buna Igraena, dându-și copilul soțului, să-l ducă din brațele ei în cele ale lui Merlin.

— A fost ales! Dar tu și eu nu-l vom cunoaște niciodată, pentru că el va străluci abia când noi o să dormim, jos, în cripta castelului, somnul odihnei veșnice.

După aceea, regele a coborât pe o scăriță, cunoscută numai de el, ieșind afară din castel, unde îl aștepta Merlin. Vrăjitorul a luat copilul, l-a vârât sub mantia sa și, fără niciun cuvânt, s-a îndreptat pe-o potecuță către desigurul codrului.

Și astfel, Uther și nobila doamnă Igraena s-au despărțit pentru totdeauna de copil.

De ce-a făcut acestea toate Merlin noi nu putem pricepe!

De ce-a ales-o pe Igraena să fie mamă și de ce l-a despărțit apoi de ea pe băiețașul nou-născut rămâne-o taină pentru noi!

Destul e că Merlin, plecând, s-a dus la un castel pe care îl stăpânea baronul Hector, un bun vasal al regelui.

A pus copilul lângă pod și-alătura un bilețel:

„Aveți grijă de-acest băiat ca și cum ar fi fiul vostru. Numele lui este Artur. Și nu povestiți nimănui că este un copil găsit. Altminteri, vor cădea pe voi blestemele mele cumplite. Dacă însă veți asculta tot ceea ce v-am îndemnat, veți coborî în casa voastră mulțumire și bogății.“ Și jos semna: „Un vrăjitor.“

Pentru că nobilii pe-atunci prea rar cunoșteau vreunul carte, sir Hector i-a chemat la sine pe trei călugări învățați. Tustrei au privit bilețelul. Și după-o trudă de trei ceasuri i-au tâlcuit cuvintele.

Sir Hector, un om temător de forțele vrăjitorești, a luat aminte și le-a cerut soției și vasalilor să nu sufle niciun cuvânt despre această întâmplare.

— Artur va fi ca și al nostru. Toți câți îl vor vedea să creadă că e născut din spița mea. Ne-am înțeles?

— Ne-am înțeles! au spus soția și vasalii.

Și-au început să treacă anii.

Artur creștea mult mai voinic decât ceilalți copii din casă. La patru ani trăgea cu arcul, doborând ursul în pădure. La șase ani se lua la trântă cu un flăcău de optsprezece. La zece, ar fi fost în stare să lupte chiar într-un turnir.

Însă, deși creștea în casă, trecând drept fiul lui sir Hector, baronul nu se bucura ca băiețașul pripășit s-o ia-naintea celorlalți născuți chiar de soția sa.

Și Artur n-a crescut ca prinț, ci ca un băietan de rând. Căra și lemne din pădure, știa să curețe vânatul, să-l pregătească pentru iarnă, să pescuiească, să vâslească, știa să lupte-n orice fel, cu sabia, ghioaga sau pumnul. Iară la trântă era primul în toată Țara Galilor.

*

— În timpul cât Artur creștea, precum cântau străvechii barzi, Merlin a venit în pădurea numită astăzi Brocéliande⁹, spune poetul arătând departe-n zare, peste munți.

⁹ Antica pădure Brocéliande, legată, în majoritatea legendelor arturiene, de numele lui Merlin, se găsește în Bretania, în apropiere de localitatea Ploërmel, în așa-zisa „Vale a zânelor“. Se pare că într-adevăr aici, într-un destul de larg amfiteatru, înconjurat de păduri dese și misterioase, ar fi fost cândva unul dintre cele mai importante locuri de închinăciune celtice. În pădurea Brocéliande, turiștilor li se arată faimoasa fântână Baranton, despre care se spune că era locul preferat de petrecere al zânei Viviane, două pietre mari acoperite cu mușchi, și așa-numitul mormânt al magicianului Merlin.

— Și-acolo a întemeiat faimoasa școală a zânelor, își arată priceperea feciorul ducelui breton.

— Da. Școala zânelor, îi zise surâzând poetul tânărului prinț.

— Pe Viviane¹⁰ cum a întâlnit-o? întrebă glasul de vioară al unei doamne subțirele.

— Viviane, îi răspunde poetul, era fata unui senior cu numele de Dyonas. Avea cam cincisprezece ani. Casa lui Dyonas era lângă pădurea Brocéliande. Într-o zi, fata se plimba printr-o poiană din pădure. Deodată-i iese înaintea un tânăr îmbrăcat în haine dintr-o mătase liliachie. De gât, cu un lăntug de-aramă, îi atârna o pelerină. Pe cap purta o tichiuță ornată cu-n panaș din pene albe și negre, de cocor.

Tânărul, salutând copila, a întrebat-o unde-i drumul. Ea i-a răspuns după cuviință, dar, cum se-ntâmplă-ntotdeauna, au mai schimbat câteva vorbe.

Și Viviane a-ncercat să afle cine era chipeșul tânăr și de-avea rang cavaleresc.

Tânărul i-a destăinuit că-i doar în parte cavaler. Dar meșteșugul lui de bază este acel al artelor. Iar numele îi e Merlin.

— Ce arte îndrăgiți anume? a vrut copila să mai știe.

— Arta de-a ghici gândurile, de a putea citi-n viitor, de-a schimba înfățișarea oricărui om, cum doresc eu.

Copila a bătut din palme.

— Dar arta de-a schimba un pom într-o grădină încărcată cu trandafiri? Asta o știți?

Drept răspuns, Merlin a scos un bețișor din buzunar și a făcut cu el un semn, către-un stejar negru bătrân. Și îndată s-a arătat o grădină plină cu flori, în locul unde înainte fusese numai un copac.

Viviane a bătut iar din palme și a sărit într-un picior, ispititoare și zglobie:

— Ce frumusețe!... Ce parfum!... Merlin, seniore, vă implor. Învățați-mă și pe mine arta aceasta minunată.

Merlin privea și el uimit la fata cea fermecătoare.

— Bine. De vrei, atuncea vino mâine, în zori, lângă fântâna care e în mijlocul pădurii.

— Lângă fântâna Baranton?

— Da, lângă ea, zise Merlin. Te-aștept. Dar să nu întârzii.

¹⁰ Legenda zânei Viviane a fost povestită, cu multă pricepere, după vechile legende, de scriitoarea Yvonne Ostroga, în volumul *Quand les Fées vivaient en France*, prefațat de acad. Paul Bourget.

Și-apoi, fără de rămas-bun, Merlin pieri din ochii fetei.

A doua zi cine venea, pân-să răsară soarele, printre copacii Brocéliandei? Cred că vă-nchipuiți: Viviane.

Hățișuri și tufe de scai, pe care pân-atuncea fata nu le văzuse niciodată, i se iveau întruna-n cale. Îi rupeau rochia de mătase, îi zgâriau fața, mâinile și, mai ales, picioarele. Era toată plină de răni. Altă copilă s-ar fi-ntors, de oboseală și de spaimă, căci prin pădure țopăiau și niște cete de pitici, nu mult mai mari ca nucile, care țipau, se legănau prin crengile copacilor sau i se agățau de rochie. Dar ea n-avea decât o grijă: să nu-ntârzie vreun minut de la-ntâlnirea cu Merlin.

Astfel ajunse la fântână.

Lângă fântână, așezați în iarba moale, se găseau un bătrân gârbovit și sur, cu-o barbă până la pământ, în față cu-o carte de aur și, lângă el, zece pitici și alte unsprezece fete.

Acestea erau toate zâne. Una dintre ele tocmai preschimba o floare-ntr-un pârau. Aceasta se numea Morgana. Era o soră a lui Artur. Dar frații nu se cunoșteau. Fiindcă, așa cum povesteam, Artur fusese luat de mic, dus în castelul lui sir Hector și se găsea încă acolo obișnuindu-se cu munca și meșteșugul armelor.

Viviane a recunoscut îndată în dascălul îmbătrânit trăsăturile tânărului pe care-l întâlnise ieri.

— Tu ești Merlin! i-a rostit fata.

Și vrăjitorul s-a mirat c-a putut fi recunoscut.

Morgana s-a uitat atunci cu luare-aminte la Viviane. Ea, dintre toate zânele pe care le-nvăța Merlin, știa cele mai multe taine.

— Merlin, i-a spus zâna Morgana. De astăzi ne vom despărți. Mi-am terminat învățătura. Dar... i-a zâmbit ea răutăcioasă, să știi că noua ucenică te va întrece într-o zi în tot ceea ce știi să faci. Te-aș sfătui să te păzești.

Vrăjitorul s-a-nflorat. O presimțire l-a cuprins. S-a uitat bine la Viviane. Dar ea era atât de mică, și de firavă, și de albă, încât n-ai fi putut să crezi că ar putea măcar să calce un fir de iarbă în picioare. Necum să poată face rău.

— Merlin! l-a strigat ea cu-o voce subțire și copilărească. Sunt dornică să aflu totul. Haide, arată-ne ce știi.

Și a-nceput învățătura.

Mulți ani s-a ocupat Merlin de-nvățătura zânelor. De-atunci s-au înmulțit atâta zânele din Bretania!

— Pentru că numai pe la noi, prin ținutul Bretoniei și peste Marea Mânecii, în Anglia, se mai găsesc zâne din vremea lui Merlin. Din alte părți s-au risipit. Eu astfel știu și-așa vă spun, zise poetul și se opri din povestirea lui, lăsând pentru o clipă harpa jos.

După un timp porni să cânte din nou despre zâna Morgana.

Zâna Morgana-și făurise în Brocéliande un castel mare, nevăzut. Avea și-n adâncimea mării un alt palat, alb, de cleștar, de aur și mărgăritare. Și-acolo îi slujeau Morganei sute de zâne mai mici, pești, și delfini, și-alte dihanii: broaște țestoase, crabi și melci, dar de-o mărime uimitoare.

Și mai avea o insulă, cu numele de Avalon, ca și castelul, nevăzută, departe-n largul mărilor.

Numai că despre-acestea toate veți mai afla foarte curând.

A povestit apoi poetul despre Viviane cea mititică.

Și ea se prefăcuse-n zână, cu-nvățătura lui Merlin.

Avea un lac în stăpânire. Un lac, de-asemeni nevăzut. Lacul era în Brocéliande. Pe suprafața lui pluteau nuferi ca niște flori de gheață. Și frunzele late și mari acopereau străfundul lui, unde Viviane își făurise, ca și Morgana, un palat.

Palatul ei îl adăpostea pe un copil numit Lancelot¹¹, menit a fi cel mai viteaz dintre vitejii regelui regilor, Artur. Acolo îl creștea Viviane, după ce i-l răpise mamei și tatălui: regele Ban, domn în ținutul Benoïc. Și unii cred că îl răpise, sfătuită de magician. Pentru că bardul-vrăjitor își alegea din insule sau de-aici, din Bretania, pe cei care erau meniți să fie soții lui Artur în mari isprăvi cavalierești.

— Nu-l uitați însă pe Artur! glăsui fiul ducelui. Ne-ați povestit despre Merlin. Întoarceți-vă la Artur...

— Mă voi întoarce la Artur, zise poetul cântăreț. La el mă voi întoarce-acum. Ascultați ce vă povestesc...¹²

¹¹ Lancelot du Lac (numit astfel pentru că fusese crescut de zâna Viviane, doamna lacului) este cavalerul cel mai frumos, mai puternic și mai viteaz al regelui Artur. Fiind socotit de origine bretonă, în poemele franceze i se acordă o atenție deosebită.

¹² Inspirându-se din legendele orale și din cronici, în secolul al XII-lea, Geoffroy de Monmouth a scris primele povestiri despre Artur în *Historia Regum Britanniae*. Tot el ne-a lăsat și *Vita Merlini* și *Prophetia Merlini*. Pe la sfârșitul secolului al XII-lea, o poetă: Marie de France (franceză de origine, după cum îi spune numele și se recomandă ea însăși: „Marie, j'ai nom, et suis de France“), care trăia în Anglia, la curtea regelui Henric II Plantagenetul, compune o serie de poeme epice scurte, numite *lais*-uri (din celticul *laid*-cântec). În aceste *lais*-uri – un fel de mici nuvele în versuri, ca: *Lanval*, *Chèvrefeuille* etc. se găsesc multe elemente arturiene. Însă acela care face celebru, prin creația sa literară, ciclul legendelor despre Artur și cavalerii Mesei Rotunde, este poetul Chrétien de Troyes. Acesta – folosind atât povestirile în limba latină ale lui Geoffroy de Monmouth, cât și poemele create în Anglia – scrie, după anul 1160, în versuri octosilabice, o serie de epopei renumite, intitulate: *Erec et Enide*, *Cligès*, *Le Chevalier au lion*, *Le Chevalier à la charrette* și *Perceval le Gallois*. Toate aceste opere au fost scrise pentru contesa de Champagne, fiica lui Ludovic al VII-lea, mare

*

În vremea când se petreceau în Brocéliande acestea toate, Artur se făcuse-un flăcău cum altul nu se mai afla pe coastele Britaniei.

Se povestește că, luptând cu niște cete de saxoni, Artur a înfruntat el singur câteva sute de dușmani și a luat prizonieri doi regi, eliberând trei mii de robi, care se și aflau în bărci, laolaltă cu prăzile.

Era un tânăr foarte înalt, cu părul roșu-auriu și ochi albaștri-cenușii. Purta vestă și pantaloni făcuți din piele de vițel, având la brâu un pumnal lung și-n mâna dreaptă o sulică. Și alteori avea și-o ghioagă, bătută cu ținte de fier.

Vai de acela ce era izbit de ghioaga lui Artur. N-ar fi putut scăpa cu zile, nici măcar dacă ar fi fost un zeu.

amatoare de povestiri cu aventuri și dragoste. Aceste creații artistice valoroase ale lui Chrétien de Troyes, cel mai talentat truver al epocii sale, sunt adevărate romane în versuri, care au găsit mulți imitatori. Astfel, atât în Anglia, cât și în Germania, au apărut în secolele XIII-XIV numeroase romane legate de personalitatea legendară a lui Artur, Merlin și a unor cavaleri ai Mesei Rotunde precum: Lancelot, Gawain, Ivain, Perceval etc. Cel mai bun roman arturian englez este considerat: *Sir Gawain și Cavalerul Verde*, însă operelor engleze le sunt superioare cele germane ale poetului Wolfram von Eschenbach. Operele acestea cuprind însă, în esență – în măsura în care au asimilat vechile cântece și legende populare – chemarea la luptă a barzilor pentru apărarea libertății celtice. Dar în ele se afirmă, în același timp, mesajul poezilor cavaleri, care reflectă aspirațiile oamenilor din epoca feudală maturizată, când condițiile economice se schimbaseră, ca urmare a dezvoltării comerțului cu țările orientale și a intensificării relațiilor bănești. Poeții recomandă astfel un minimum de dreptate și omenie, prin acordare de ajutor celor slabi și lipsiți de apărare. Condamnând brutalitatea din epoca eroică de consolidare a feudalismului, ei opun, grosolaniei războinicilor, gingășia feminină. De aceea creează pentru femeie și dragoste un adevărat cult, nădăjduind poate ca astfel lumea să devină mai bună, mai blândă și mai frumoasă. Din această pricină – alături de principiul onoarei – iubirii i se acordă locul cel mai înalt în literatura cavaleriească. Iată de ce literatura cavaleriească a însemnat totuși o manifestare progresistă a culturii medievale, care a captivat interesul cititorilor secole de-a rândul (până ce s-a banalizat în unele forme desuete). În lucrarea de față am încercat să scoatem la iveală, alături de străvechile elemente celtice, o parte din ceea ce au avut mai valoros, ca idealuri etice, romanele cavaleriești. De cel mai mare ajutor în această privință ne-au fost opera lui Edmond Faral: *La légende arthurienne* – în care se găsesc publicate vechi date și texte istorice și legendare cu privire la regele Artur, *lais*-urile Mariei de France, operele lui Chrétien de Troyes, lucrarea lui Thomas Malory: *Le Morte d'Arthur* – în redactarea lui William Caxton, Jacques Boulanger: *Les romans de la Table ronde*, Alexandre Arnoux: *La légende du Roi Arthur et les chevaliers de la Table ronde*, precum și o serie de studii elaborate de Joseph Bédier, E. Schuré, Jean Frappier, Germaine Sneyers, Robert Lafont etc.

De altfel, cine îl vedea trecând cu calul în galop pe coastele Britaniei, pândind cetele de saxoni, ieșindu-le singur în cale, fără să vrea l-asemuia cu zeul Gwydion¹³, acela ce-i ocrotește pe britoni.

*

Ar fi acum să mai adaug, iubiții mei ascultători, spunea poetul cântăreț, că în anii aceia crunți saxonii năvăliseră spre toate coastele britanice. Păreau o mare înfuriată, tălăzuindu-și apele ca s-acopere insula, să o sfărâme în bucăți.

Regele Uther Pendragon, tatăl viteazului Artur, era și el mereu în șa. Însă abia mai prididea să facă față luptelor, care aveau loc pretutindeni pe coastele Britaniei.

De-atâta trudă, de necazuri, regele Uther și Igraena, preacredincioasa lui soție, încărunțiseră ca munții iarna, când cad zăpezile. Și, rămânând tot singură și-ngrijorată pentru rege, care lupta fără odihnă, Igraena s-a simțit bolnavă. A bolit ea ce a bolit în taină, fără să se plângă, și într-o zi și-a închis ochii, plecând de pe acest tărâm.

Uther i-a supraviețuit încă doi ani și tot mai greu putea să pună stavilă atacurilor de pe coaste.

A venit apoi bătălia de pe câmpia Saint-Albans. O! Ce-au mai plâns pe harpe barzii, când bătălia s-a sfârșit.

Cu eroism s-au apărat britonii de năvălitori.

În fața lor, unde-au căzut, erau movile de saxoni, cu trupuri goale pân-la mijloc, cu brațele puternice, având încheietura mâinii în care țineau sulița strânsă într-un inel de fier.

Pendragon a văzut prăpădul și-a înțeles că-n acea zi saxonii deschiseră o poartă spre Britania.

Cu numai câțiva călăreți, regele Uther Pendragon s-a întors în castelul său.

Trei zile n-a scos nicio vorbă.

În cea de-a patra și-a chemat baronii împrejurul lui.

— Seniori vasali, le-a rostit el. Am fost învins, cum știți voi toți – prima înfrângere din viață. Un zid s-a sfărâmat în fața saxonilor năvălitori.

Brațul îmi este ostenit. Am avut numai un fecior. Nu știu ce s-a ales de el, fiindcă e-n casa altuia.

¹³ Zeul Gwydion semnifica, la început, în Țara Galilor, numai forța solară. Pe urmă a devenit un zeu cu însușiri războinice, un fel de Odin celtic, care avea însă, în timp de pace, misiunea de a asigura oamenilor dreptatea, belșugul și progresul.